

Nr 16

Bevillningsutskottets betänkande med anledning av motioner om beskattning av vissa naturaförmåner.

(2:a avd.)

Bevillningsutskottet upptar till behandling i ett sammanhang följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 704 av herrar *Sveningsson* och *Hübinette* samt II: 808 av herrar *Krönmark* och *Hedin*, i vilka hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär sådan ändring av riksskattenämndens anvisningar att klenvirke ur egen skog som användes för uppvärmning av bostad inte skall betraktas som skattepliktig naturaförmån;

2) de likalydande motionerna I: 716 av herr *Åkerlund m. fl.* och II: 824 av herr *Åkerlind*, i vilka hemställts, att riksdagen undantar från beskattning av s. k. förmån av fritt bränsle sådan innehavare av jordbruksfastighet, som själv avverkar sin ved, samt att, därest detta yrkande inte bifalles, riksdagen uttalar att nu gällande normvärde för s. k. hushållsbränsle skall ned sättas till hälften;

3) motionen II: 791 av herr *Hedin*, i vilken hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär sådan ändring av riksskattenämndens anvisningar att värdet av naturaförmåner beräknas efter ortens partipris.

Gällande rätt

Till intäkt av jordbruksfastighet hänföres jämlikt 21 § kommunalskattelagen bl. a. värdet av vad skattskyldig kan ha tillgodogjort sig av jordbrukets och skogsbrukets avkastning för sin, sin familjs eller övriga hushållsmedlemmars räkning. I 42 § kommunalskattelagen stadgas att värdet av produkter, varor eller andra naturaförmåner skall beräknas efter ortens pris. I fråga om värderingen av produkter uttalade departementschefen i prop. 1927: 102 att med ortens pris åsyftades inte detaljpriset i närliggande samhällen, i vilket ingick transportkostnader, mellanhandsvinst m. m., utan det pris som på samma ort bosatta skattskyldiga måste betala för att skaffa sig produkterna. Detta innebär att med »ortens pris» visserligen avses ett detaljhandelspris men inte det pris som tillämpas i affärer utan det som i allmänhet kommer till användning vid försäljning direkt från jordbrukaren till konsumenten. Värdet av bränsle från egen jordbruksfastighet skall upp-

Bihang till riksdagens protokoll 1969. 7 saml. Nr 16

tas till belopp motsvarande vedens värde i upphugget och hemkört skick. I punkt 5 av anvisningarna till 21 § kommunalskattelagen utsågs att i fråga om för gemensamt behov avsatta s. k. besparingsskogar, häradsallmänningar och andra likartade samfälligheter, som förvaltas självständigt för delägarnas gemensamma räkning, skall som samfällighetens inkomst räknas även vad som i natura utdelats till innehavarna av de fastigheter, som har del i samfälligheten. Då inkomsten således beskattas hos samfälligheten följer därav, att innehavare av fastighet, som har del i sådan samfällighet, inte är skyldig att som intäkt av sin fastighet upptaga vad han uppburit såsom utdelning från samfälligheten, vare sig utdelningen utgått i natura eller i penningar.

För att inom varje län i möjligaste mån få likformig värdering av ofta förekommande naturaförmåner föreslår provningsnämnderna, före taxeringsarbetets början, i anvisningar de värden som i normalfallen skall tillämpas vid taxeringen. Innan anvisningarna fastställs granskas dessa av riksskatte-nämnden för att åstadkomma jämnhet i de olika förslagen.

Frågornas tidigare behandling

Frågan om undantagande från beskattning av fritt bränsle från egen fastighet har vid upprepade tillfällen varit föremål för riksdagens uppmärksamhet, senast förra året. I sitt av riksdagen godkända betänkande nr 17 avstyrkte utskottet bifall till motioner i denna fråga. Utskottet framhöll att övergången till uppvärmning med olja eller elkraft naturligtvis delvis var betingad av kostnadsskäl men också i betydande omfattning dikterades av bekvämlighets-synpunkter. Utskottet ansåg inte övergången till modernare uppvärmningsmetoder vara i så hög grad beroende på att bränsleförmånen var skattepliktig. De normvärden, som fastställts i länsanvisningarna och som varit i stort sett oförändrade under hela 1960-talet, ansåg utskottet moderata, och utskottet framhöll också att skattedomstolarna vid sin bedömning torde ta hänsyn till omständigheterna i det särskilda fallet. Något skäl att låta bestämmelsen om skatteplikt för bränsleförmån utgå ur författningstexten kunde således enligt utskottets mening inte anses föreligga.

Även frågan om värdesättning av produkter till hushållet har tidigare varit föremål för bevillningsutskottets prövning. Motionsyrkanden syftande till att produkter från jordbruksfastighet värderas efter partihandelspriser avstyrktes av utskottet i dess av riksdagen godkända betänkande 1964: 18. Utskottet framhöll att lagstiftaren menat att värderingen borde ske under hänsynstagande till att jordbrukarna i allmänhet inte anlidade detaljhandels service. Utskottet ville inte bestrida att det vid en sådan värdering med hänsyn till den prissättning som ofta tillämpades vid försäljning direkt från producent till konsument kunde vara lämpligt att åtminstone i någon mån ta hänsyn till rådande partihandelspriser. Att uteslutande tillämpa sådana

priser skulle däremot enligt utskottets mening innebära en uppenbar orättvisa mot andra kategorier skattskyldiga. Den modifiering av gällande beräkningsnormer som kunde te sig i viss mån önskvärd borde enligt utskottets mening ske genom tillämpningsföreskrifter och inom ramen för nu gällande lagstiftning. Motionärernas uppfattning, att man för jordbrukarnas del skulle införa speciella regler för värdering av naturaförmåner, kunde utskottet inte dela.

Motionerna

I: 704 och II: 808

Med hänsyn till att de flesta jordbruksfastigheter har äldre åbyggnader dimensionerade för betydligt större hushåll än de som i dag är vanliga kan bestämmelsen om beräkningen av bränsleförmånen bli orimligt betungande. Det virke som i första hand användes som bränsle är sådant klenvirke som inte går att saluföra. Vid röjning i ungskog och i hagmarker tillvaratas endast i ringa utsträckning klenvirke även om det ur miljövårdande synpunkt ofta är önskvärt att så kan ske. Då klenvirkets bränslevärde är förhållandevis ringa och innebär en avsevärd arbetsbelastning kan det knappast anses ha sådant värde att det bör upptagas som naturaförmån i deklarationen.

I: 716 och II: 824

Prisutvecklingen på skogsprodukternas område har medfört, att det i regel knappast längre lönar sig att uttå ved ur skogen ens i samband med avverkning av gagnvirke. Än mindre anses det löna sig att enbart »hugga ved». Föreställningen att det för närvarande skulle finnas en obestridd s. k. »förmån av fritt bränsle» kan därför med ganska gott fog betecknas som orealistisk eller i varje fall på goda grunder ifrågasättas.

Nu gällande normer i Stockholms län för värdering av husbehovsbränsle och den marginalskatt som måste erläggas av en inkomsttagare med inkomst mellan 12 000 och 20 000 kr. för att få elda med egen avverkad ved framgår av följande tabell.

Bostad	Värdenorm för husbehovsbränsle	Marginalskatt för familj med 12 000—20 000 kr. verklig inkomst 34 %
1 rum och kök	290: —	98: 60
2 » » »	380: —	129: 20
3 » » »	470: —	159: 80
4 » » »	560: —	190: 40
5 » » »	650: —	221: —

Med hänsyn till den ungefärliga bränsleförbrukningen i en mindre bostad kan man framräkna ett vedpris av inte fullt 25 kr. per m³. Detta bör jämföras med ett pris i stockholmsområdets zon av f. n. ca 17 kr. för 100 liter olja för en villafastighet och 11 à 12 kr. för 100 liter tung olja för en hyresfastighet. Värmevärdet av 100 liter olja motsvarar ungefär värmevärdet av en kubikmeter ved. Vid denna jämförelse framstår värdenormen för ved som alltför hög och den därav föranledda skattebördan för en familj med liten verklig inkomst som mycket betungande.

För att i natur- och skogsvårdande syfte kunna hålla efter slyskogen, ta vara på vindfällan och verkställa uppröjning efter avverkningar är det ytterst önskvärt att brännveden tillvaratas. Det torde numera endast vara innehavarna av jordbruksfastigheter, som använder sig av ved, och denna möjlighet bör inte betagas dem genom den höga beskattningen av bränsleförmån.

II: 791

För lantbrukets del skall värderingen av naturaförmåner avse den egna bostaden, bränsle och övriga produkter från gården såsom mjölk och kött. Som beräkningsgrund skall gälla ortens pris. Detta tolkas i de flesta fall på sådant sätt att det är ortens minutpris som skall gälla. Om jordbrukaren behåller produkter från gården har dessa karaktär av råvara som inte belastats av någon förädlingskostnad. Mjölken är t. ex. inte pastöriserad och inte heller förpackad. Köttet är ej heller på något sätt bearbetat. Härtill kommer att vem som vill numera torde kunna inköpa större partier av olika slag till partipris i stället för till minutpris. Trädgårdsprodukter borde över huvud taget ej behöva upptas som naturaförmån med hänsyn till att även andra medborgare än jordbrukare utan svårighet torde kunna tillgodogöra sig sådana produkter och då utan att behöva uppta dem som naturaförmåner vid beskattning. På vissa håll tillämpas redan nu en sådan princip. För övriga produkter bör i stället för ortens pris gälla ortens partipris.

Utskottet

Enligt 21 § kommunalskattelagen räknas till intäkt av jordbruksfastighet bl. a. värdet av vad skattskyldig direkt tillgodogjort sig av jordbrukets eller dess binäringars avkastning för sin, sin familjs eller övriga hushållsmedlemmars räkning. Reglerna för värdesättning av naturaförmåner, som är allmänt hållna och återfinns i 42 § kommunalskattelagen jämte anvisningar, innebär att värdet av produkter, varor eller andra naturaförmåner i första hand skall beräknas efter ortens pris, d. v. s. det pris som gällt, om den skattskyldige själv förskaffat sig förmånerna. Om sådant pris inte kan direkt anges skall produkter eller varor från egen jordbruksfastighet upptas till det belopp som det kan beräknas att den skattskyldige skulle ha

erhållit vid försäljning av förmånerna under jämförbara förhållanden. I fråga om bränsle från egen jordbruksfastighet har de berörda bestämmelserna tolkats så att värdet av sådant bränsle upptagits till belopp motsvarande vedens värde i upphugget och hemkört skick.

Motionärerna i motionerna I: 704 och II: 808 anser att uttag ur egen skog av klenvirke för uppvärmning av bostad inte skall betraktas som en skattepliktig naturaförmån, medan motionärerna i motionerna I: 716 och II: 824 anser att värdet av bränsleförmån från egen jordbruksfastighet över huvud taget inte bör beskattas. Alternativt framställer motionärerna i de sistnämnda motionerna önskemål om att nu gällande beloppsnormer för hushållsbränsle nedsätts till hälften.

De värden på bränsleförmån som f. n. tillämpas har varit i stort sett oförändrade under hela 1960-talet och kan enligt utskottets mening anses moderata. Taxeringsmyndigheter och skattedomstolar torde vid sin bedömning oftast ta hänsyn till omständigheterna i de särskilda fallen. Utskottet vill dock inte bestrida att normerna ibland kan leda till otillfredsställande resultat. Bostäder uppvärms ofta med svårsäljbart virke, som kan förvärfvas kostnadsfritt eller mot en ringa ersättning. På fastigheter där vedbrandsbehovet tillgodoses med anlitande av främmande arbetskraft torde någon beskattning av bränslevärde ofta inte ske, eftersom avdrag för arbetslöner kan göras med ett mot bränslevärdet svarande belopp. Ägare och brukare av mindre jordbruksfastigheter utan anställda har inte samma möjlighet och får därför ofta skatta för ett högre nettovärde. Enligt vad utskottet erfarit har det i praktiken ofta förekommit att arrendatorer vid arrendepuppörelse avstår från förmån av fritt bränsle, då det i skattehänseende ställt sig förmånligare för dem att köpa veden. Även andra metoder för att undvika beskattning för bränsleförmån torde förekomma.

Det nu anförda tyder på att en viss försiktighet kan vara motiverad vid fastställande av normer för bränslevärden. Någon ändring av gällande bestämmelser för ernående av det av motionärerna önskade resultatet torde dock inte vara erforderlig. Utskottet vidhåller därför sin tidigare uttalade uppfattning att den modifiering av gällande beräkningsnormer som kan te sig i viss mån önskvärd bör ske genom tillämpningsföreskrifter och inom ramen för nu gällande lagstiftning. Utskottet avstyrker således bifall till motionerna I: 704 och II: 808 samt I: 716 och II: 824.

Motionären i motionen II: 791 anser att värdet av hushållsprodukter från egen jordbruksfastighet skall beräknas efter ortens partipris i stället för ortens pris. Trädgårdsprodukter bör enligt motionärens mening över huvud taget inte åsättas något värde med hänsyn till att andra skattskyldiga än jordbrukare torde kunna tillgodogöra sig sådana produkter utan att behöva redovisa dem som naturaförmån.

Som framgår av den inledningsvis lämnade redogörelsen har under för-

arbetena till den ifrågavarande lagstiftningen uttalats (prop. 1927: 102) att man inte ansett detaljpriset i närliggande samhällen böra ligga till grund för värdesättningen. En sådan värdering skulle — menade man — vara oriktig, eftersom i ett sådant detaljpris ingår transportkostnader, mellanhandsvinst m. m. Om man ville åstadkomma jämlighet mellan dem, som åtnjöt naturaförmåner, och övriga skattskyldiga, kunde man inte tillämpa det partipris, efter vilket exempelvis jordbrukarna försålde sina alster. Man måste därför vid värdesättningen ta hänsyn till det pris, som de på samma ort bosatta skattskyldiga måste betala för att skaffa sig produkterna. Ortens pris har därför kommit att innebära det pris som kommer till användning vid försäljning direkt från jordbrukaren till konsumenten. Värderingen skall således ske med beaktande av att jordbrukarna i allmänhet inte anlitar detaljhandelns service. Det kan enligt utskottets mening — med hänsyn till den prissättning som ofta tillämpas vid försäljning direkt från producent till konsument och med beaktande av konsumenternas numera större möjligheter att kunna köpa varor till partihandelspriser — vara lämpligt att vid värderingen i någon mån ta hänsyn till dessa priser. Utskottet kan dock inte dela motionärens uppfattning att man för jordbrukarnas del skulle införa specialregler för värdering av ifrågavarande naturaförmåner. Att uteslutande tillämpa partipriser för denna kategori av skattskyldiga skulle innebära en uppenbar orättvisa mot andra skattskyldiga. Den modifiering av gällande värderingsnormer som kan te sig önskvärd bör således enligt utskottets mening ske genom tillämpningsföreskrifter och inom ramen för nu gällande lagstiftning. Utskottet avstyrker således bifall till yrkandet även i denna motion.

Avslutningsvis vill utskottet erinra om att olika åtgärder vidtagits för att få en så likformig värdesättning av naturaförmåner som möjligt. Taxeringsnämndernas värdering av sådana förmåner brukar ske med ledning av de länsanvisningar, som prövningsnämnderna årligen utfärdar före taxeringsarbetets början. Av dessa framgår vilka normer prövningsnämnderna har för avsikt att tillämpa i normalfallen vid prövning av taxeringsbesvär. Anvisningarna är inte bindande för taxeringsnämnderna utan kan i speciella fall frångås. Riksskattenämnden sammanställer prövningsnämndernas förslag till värden på naturaförmåner m. m. och lämnar — i syfte att främja en enhetlig värdering av förmånerna — vissa rekommendationer i fråga om de anvisningar i ämnet som varje länsstyrelse har att utfärda. Därvid tar nämnden givetvis hänsyn till olika konsumtionsvanor och priser m. m. i skilda delar av landet.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet
att riksdagen avslår

- 1) motionerna I: 704 och II: 808,
- 2) motionerna I: 716 och II: 824 samt

3) motionen II: 791.

Stockholm den 6 mars 1969

På bevillningsutskottets vägnar:

JOHN ERICSSON

Närvarande

från första kammaren: herrar John Ericsson (s), Lundström (fp), Yngve Nilsson (m), Tage Johansson (s), Gösta Jacobsson (m), Tistad (fp), Wirmark (s), Paul Jansson (s), Mattsson (cp) och Arne Pettersson (s); samt

från andra kammaren: herrar Magnusson i Borås (m), Brandt (s), Kristenson (s), Carlstein (s), Hammarsten (s), Josefsson i Halmstad (s), Börjesson i Falköping (cp), Ahlmark (fp), Marcusson (s) och Josefson i Arrie (cp).